

Svar på skriftligt spørgsmål om tvångsäktenskap

Till riksdagens talman

I det syfte som anges i 27 § i riksdagens arbetsordning har Ni, Ärade talman, till den minister som saken gäller översänt följande skriftliga spørgsmål SS 145/2019 rd undertecknat av riksdagsledamot Pia Kauma /saml:

Vilka åtgärder ämnar regeringen vidta för att i enlighet med Europarådets uppmaning uttryckligen kriminalisera tvångsäktenskap, hur kan man effektivare identifiera tvångsäktenskap eller risken för tvångsäktenskap och vilka metoder ämnar regeringen lägga fram för att hjälpa personer som löper risk för att tvingas till äktenskap?

Som svar på detta spørgsmål anför jag följande:

Enligt artikel 37 i Europarådets konvention om förebyggande och bekämpning av våld mot kvinnor och av våld i hemmet (FördrS 53/2015, den s.k. Istanbulkonventionen) ska parterna vidta nödvändiga lagstiftningsåtgärder eller andra åtgärder för att säkerställa att uppsåtliga gärningar som består i att tvinga en vuxen person eller ett barn att ingå äktenskap är straffbelagda.

Att tvinga någon att ingå äktenskap är redan i nuläget kriminaliserat, det vill säga belagt med straff. Regleringen uppfyller de krav som Istanbulkonventionen ställer i frågan. Konventionen har i Finland verkställts genom reglering som bygger på regeringens proposition 155/2014 rd. I samband med verkställandet infördes ett explicit omnämnande av tvingande till äktenskap i 1 kap. i strafflagen (1 kap. 11 § 2 mom. 8 punkten). Av motiveringarna till propositionen (s. 53–54) och arbetslivs- och jämställdhetsutskottet betänkande 15/2014 rd (s. 8) framgår att tvingande till äktenskap uppfyller brottsrekvisitet för människohandel i 25 kapitlet 3 § i strafflagen, för grov människohandel i 3 a § i lagen eller för olaga tvång i 8 §. Förutom egentligt tvingande är också utlämning, transport, mottagande och inkvartering av en person i syfte att tvinga till äktenskap straffbart, om brottsrekvisitet för människohandel uppfylls. Även försök till människohandel är straffbart på samma sätt som delaktighet i ett människohandelsbrott.

Kommittén som övervakar genomförandet av Istanbulkonventionen (Group of Experts on Action against Violence against Women and Domestic Violence, senare GREVIO) rekommenderar i sin utvärdering gällande Finland (Baseline Evaluation Report Finland) övervägande av uttrycklig kriminalisering av tvångsäktenskap samt uppmanar till kriminalisering av lockande av en vuxen person eller ett barn till ett land för att tvinga denna till att ingå äktenskap.

Enligt regeringsprogrammet är det möjligt att ogiltigförklara tvångsäktenskap och man håller på att utreda möjligheten att kriminalisera sådana äktenskap. Detta genomförs i två skeden.

Svar på skriftligt spørgsmål SSS 145/2019 rd

Behovet av uttrycklig kriminalisering eller en precisering eller utvidgning av nuvarande lagstiftning kommer att bedömas noggrant i samband med den så kallade halvtidsrapporten om genomförandet av Istanbulkonventionen under år 2020. I detta arbete tar man i beaktande GREVIO:s rekommendationer.

Trots straffbestämmelserna behandlas frågor som gäller tvångsäktenskap mycket sällan i straffprocessen. Detta beror bland annat på det att en framgångsrik handläggning av ett straffyrkande i praktiken kan förutsätta att offren yttrar sig om dem närstående personer och vittnar mot dem. Det är även annars svårt att leda tvingande till äktenskap i bevis. Dessa omständigheter kan inte påverkas genom att den straffrättsliga lagstiftningen ändras.

Däremot är det viktigt att fenomenet får uppmärksamhet och att identifieringen av tvångsäktenskap och myndigheternas samarbete med andra myndigheter och medborgarorganisationer utvecklas. Detta är också en förutsättning för att det straffrättsliga ansvaret ska förverkligas.

Justitieministeriet lät 2017 utföra en utredning kring förekomsten och uppdagandet av tvångsäktenskap (Institutet för kriminologi och rättspolitik, utredningsmemoria september 2017). Enligt de experter som intervjuas i utredningen har myndigheterna otillräcklig kunskap om tvångsäktenskap och om att ingripa i sådana. De intervjuade efterlyste mer anvisningar och utbildning. Särskilt läroanstalter på andra stadiet och professionella inom dessa (lärare, hälsovårdare, psykologer och kuratorer) liksom barnskyddet och migrationsmyndigheten innehar en viktig ställning. Också tillgången på skyddshemsplatser och integrationstjänster för invandrare är viktiga.

Justitieministeriet har även upprättat en promemoria gällande lägesbilden för förebyggande och bekämpning av tvångsäktenskap samt en kartläggning av vidare åtgärder (OM 1/41/2017, 29.1.2019) som bygger på ovan nämnda utredning. Promemorian innehåller en förteckning över olika vidtagna eller framtida åtgärder, såsom utbildning, handledning och rådgivning samt vidare åtgärder.

Man har även annars uppmärksammat de brister som avses i utredningen, och vid justitieministeriet håller man på att utarbeta ett meddelande till myndigheterna om tvångsäktenskap. Syftet med meddelandet är att öka kunskapen om tvångsäktenskap och deras straffbarhet samt att hjälpa framför allt myndigheterna att identifiera tvångsäktenskapsrelaterade situationer och risker för sådana. Syftet är att således hjälpa personer som löper risk för tvångsäktenskap samt personer som tvingats till äktenskap att bättre få det stöd och den hjälp de behöver.

När det gäller ogiltigförklarande av tvångsäktenskap i enlighet med regeringsprogrammet har man inlett ett projekt gällande möjligheter att ogiltigförklara tvångsäktenskap med utarbetandet av en bedömningspromemoria gällande detta. I samband med detta utreds eventuella granskningsbehov och effekter av lagstiftningen gällande erkännande av äktenskap som minderåriga ingått utomlands. Avsikten är att bedömningspromemorian färdigställs före slutet av 2019, varpå den skickas på remiss.

Svar på skriftligt spørgsmål SSS 145/2019 rd

Helsingfors 15.10.2019

Justitieminister Anna-Maja Henriksson